

Kranja. Ime Suha je bilo v ohranjenih listinah prvič omenjeno že v letu 1260, ko je kartuzija Bistra tu prejela pet kmetij.

Vasica Suha šteje okrog 250 prebivalcev, nima trgovine niti gostilne, ima pa starodavno cerkev in gasilski dom. Zdaj ima tudi svojo monografijo, ki so jo pripravili avtorji, ki so vsi na nek način povezani z njo. Pobudnica vseh aktivnosti je potomka domačinov, Alenka Erzar Žepič, ki je že kot gimnazijka v letu 1992 na podlagi različnih virov pripravila obširno seminarsko nalogo *Suha skozi stoletja* in njene izsledke uporabila na tem mestu. K sodelovanju je pritegnila Marjano Žibert in Gašperja Peternela iz Gorenjskega muzeja ter številne krajane Suhe, ki so ponosni na svoj starodavni kraj in njegovo tradicijo. Združili so svoje moči in pod taktirko pred tremi leti ustanovljenega upravnega odbora v sestavi Alenka Erzar Žepič, Marjana Žibert, Veronika Vrhunc in Slavko Hudobivnik je nastala 84 strani obsegajoča knjiga, bogato opremljena s fotografijami, z naslovom *Suha in Sušan' – 730. obletnica*. Čeprav je bila Suha v pisnih virih prvič omenjena že v letu 1260, so obletnico zaokrožili na 730 let od omembe v letu 1288, ko je goriški grof Majnhard podaril neko hišo na Suhi s prebivalci vred grofu Ulriku Vovbrškemu.

Knjiga je razdeljena na dvanajst poglavij, vključno z *Uvodno besedo*. V *Prvih zapisih o Suhi* izvemo, kje leži vasica in na kratko spremljamo njeno usodo skozi stoletja, ko so si jo podajali različni lastniki, od Ortenburžanov in Celjskih grofov do Habsburžanov, ki so jo kot del urada Naklo zastavili vitezom z dvorca Brdo, plemenitim Egkhom. V poglavju *Zapisi o Sušanib* je razložen izvor imena vasice, ki izhaja iz imena potoka Suha, ki je bil pogosto res suh. Navedeni podatki iz urbarjev razkrivajo, da so bile kmetije na Suhi razdeljene med različne lastnike, med njimi gospostva Brdo, Rocen pod Šmarno goro in Turn pri Preddvoru, samostan Bistra in župnijo Kranj. Vir za podatke o vaščanih Suhe sta bila franciscejski kaptaster (1827) in Status animarum župnije Predoslje (1761–1851). Cerkev sv. Štefana na Suhi izvira še iz časov kranjske pražupnije in se ponaša z enim izmed najlepših zlatih oltarjev na Slovenskem. Nastal je v poznem 17. stoletju in je podrobno opisan v poglavju *Zlati oltar in Marija z detetom v cerkvi sv. Štefana*. V cerkvi se nahaja tudi lep poznogotski kip Marije z detetom iz začetka 16. stoletja. Gasilsko društvo na Suhi je nastalo v letu 1926. Njegova zgodovina je opisana v poglavju *Prostovoljno gasilsko društvo Suha*. Posebej zanimivo je poglavje *Običaji*, ki dokazuje, da na Suhi še živijo stare tradicionalne šege in navade, kot so miklavževanje, likof, fantovščina, šranganje ipd. Zgodovina večstoletnih težav s preskrbo z vodo in postavljanjem vodovoda je popisana v poglavju *Vaški vodovod*. *Vaške igre* so bile tradicija v vasi že v začetku 20. stoletja. Na Suhi je bila v letu 1907 ustanovljena *Ljudska knjižnica Belca*. Imela je okrog 2000 knjig in svoj žig ter je nehala delovati na začetku 2.

svetovne vojne, ko so Nemci odpeljali knjige, ki jih vaščani niso utegnili skriti. Po vojni knjižnica ni več zaživela in vaščani še vedno hranijo rešene knjige doma. V vasi so bile razširjene tudi *Hišne obrti*, posebej slamnikarstvo, vaščani so slamnate kite prodajali v Mengeš. Tudi pletenje različnih oblačil iz volne je bil dodaten vir zaslužka. V poglavju *Suha v podatkih včeraj in danes* so navedeni splošni in statistični podatki o Suhi, ki prikazujejo gibanje števila prebivalstva, karto stanovanjskih in gospodarskih objektov v vasi, število pravnih oseb ipd. Kmetijski podatki kažejo, da ima vas povsem ruralen značaj in precej odstopa navzgor od slovenskega povprečja, zlasti in površinah uporabnih kmetijskih zemljišč in glavah živine na kmečko gospodarstvo. Prebivalci vasi so zelo aktivni, najbolj v prostovoljnem gasilskem društvu, so člani raznih društev (npr. Kulturno umetniškega društva Predoslje), športnih društev ipd., lepo skrbijo za vaško okolje. V poglavju *Naše življenje* so zbrane številne, predvsem starejše fotografije, ki so jih prispevali vaščani.

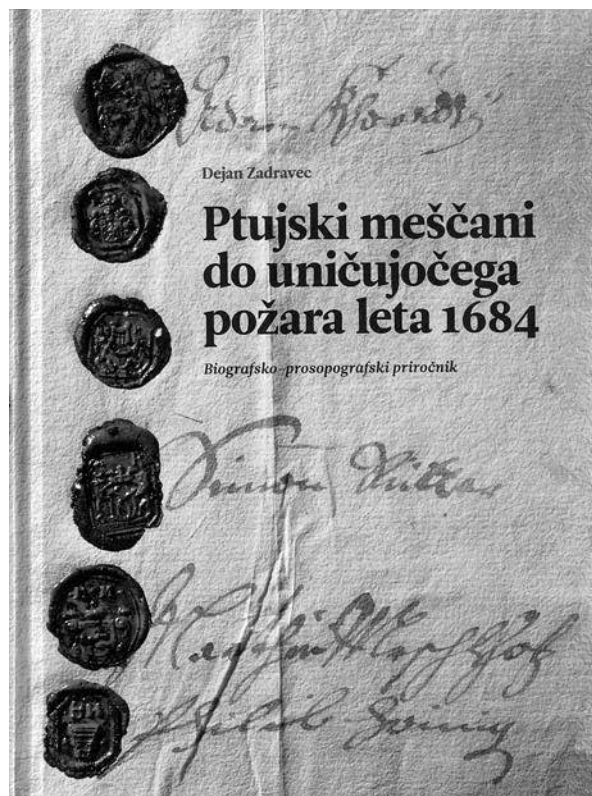
Ta drobna monografija je nastala za ohranitev spomina na zanimivo zgodovino vasi, za vedno so zapisane stvari, ki ne smejo v pozabo in ki še povečujejo samozavest in medsebojno pripadnost vaščanov. Prihodnjim rodovom bo pokazala, od kod izhajajo in kaj vse se lahko naučijo od svojih prednikov. Poleg že izšle monografije so bodo v vasi ob praznovanju 730. obletnice vrstile razne prireditve skozi vse letošnje leto.

Lidija Slana

Dejan Zdravec: Ptujski meščani do uničujočega požara leta 1684: biografsko-prosopografski priročnik. Zgodovinski arhiv na Ptuju, Ptuj 2017, 483 strani.

Skoraj dve desetletji po izidu prosopografske študije avstrijskega zgodovinarja Norberta Weissa o meščanih Maribora do leta 1600 (*Die Bürger von Marburg an der Drau bis 1600: Prosopographische Untersuchung*, 1998) je lansko jesen izšlo podobno delo o meščanih sosednjega Ptuja. Ambicioznega projekta izdelave biografsko-prosopografskega priročnika o meščanih najstarejšega celinskega mesta na Slovenskem se je lotil zgodovinar in arhivist dr. Dejan Zdravec iz Zgodovinskega arhiva na Ptuju. Čeprav se Zdravčevemu delu primerjavi z Weissovo študijo najverjetneje ne bo uspelo hitro otresti, so med njima precejšnje razlike. Zdravec je priročnik strukturiral kot biografski leksikon in knjigo pustil brez posebne prosopografske analize v njej zajetih podatkov. S tem sicer ne izstopa med prosopografski-

mi deli, saj je prav biografski leksikon temelj tovrstnih publikacij, analize pa so neredko izdane ločeno ali celo izostanejo. Tudi Zdravec prosopografijo, kot analizo statistično relevantnih biografskih podatkov o določeni skupini ljudi, prepušča raziskovalkam in raziskovalcem ptujske zgodovine. Knjiga je razdeljena na štiri sklope: uvod, biografsko-prosopografski leksikon, sezname meščanov in bibliografija.

V uvodu avtor pojasni razloge za nastanek priročnika ter poda kvantitativni in kvalitativni oris uporabljenih virov. Delo je kronološko zamejeno z letom 1684, ko je Ptuj prizadel najbolj uničujoč požar v zgodovini mesta. Opustošenje je bilo povod za nastanek virov, ki vsebujejo vsaj najosnovnejše biografske podatke o ptujskih meščanih od požara do zgodnjega 20. stoletja. Gradivo izpred leta 1684 pa je zelo fragmentarno in s tovrstnimi podatki izredno skopo, zato je Zdravec želel izdati priročnik, s katerim bi iz pozabe potegnil kar največ doslej neznanih ptujskih meščanov in dopolnil vedenje o že znanih, ki so živeli pred omenjenim požarom, ter s tem zgodovinopisju olajšati delo.

Kolosalnih izgub starejšega ptujskega mestnega gradiva sicer ni zakrivil požar leta 1684, temveč nepojasnjene okoliščine med letoma 1815 in 1850. Skromen obseg starejšega provenienčnega gradiva, kar je težava, ki si jo s Ptujem deli večina slovenskih celinskih mest, je avtorju narekoval obsežne raziskave pertinentnega gradiva, četudi priznava, da slednjega še zdaleč ni uspel v celoti pregledati v štirih letih od zamisli o priročniku do njene realizacije. Od zgo-

enega raziskovalca je v tako kratkem času tudi nemoogoče pričakovati pregled vsega, na ptujske meščane potencialno nanašajočega se gradiva, ki je na voljo po slovenskih in tujih arhivih. Vendar je Zdravcu, ne glede na relativno skopost gradiva in omejenost časa za njegovo analizo, uspelo opraviti monumentalno delo, ki bo oziroma je že vzpodbudilo nove pretrase ptujske preteklosti.

Osrednji sklop oziroma I. del knjige na čez tristo strani prinaša biografsko-prosopografske podatke o ptujskih meščanih od zgodnjega 14. do poznega 17. stoletja. Za ilustracijo podatkovnega obsega naj zadostuje, da je zgolj po krstnem imenu (in deloma še po obrti) znanih meščanov v priročniku čez dvesto, le meščanov s priimkom na M pa še dodatnih sto. Pri tem se je avtor omejil izključno na polnopravne užitvalce meščanskega statusa, s čimer so odpadli biografski opisi meščank ter Judov (za srednji vek). Oba segmenta prebivalstva sta zajeta zgolj posredno, kot tudi ljudje iz drugih družbenih slojev, naj so živeli v mestu ali ne, s katerimi so bili ptujski meščani v obravnavanih skoraj štirih stoletjih v takšnih ali drugačnih odnosih.

Biografski opis posameznega meščana sestavljajo biografski podatki, seznam virov in literature, v katerih se pojavlja, pri nekaterih tudi slikovno gradivo, od pečatov in lastnoročnih podpisov do nagrobnikov in napisov na hišah. Največje razlike med opisi posameznih meščanov tvori obseg podatkov o njihovih družinah, posestih, funkcijah in podobnem. Mnogi meščani so izpričani le poimensko in z letnico omembe, pri drugih je podatkov za več kot eno stran. Zdravec v osrednjem delu priročnika na enem mestu zbere zelo dispartatno gradivo, ki ga raziskovalke in raziskovalci pri svojem delu lahko spregledajo bodisi ga ne poznajo. S tem priročnik ne pripomore le k boljšemu poznavanju zgodovine posameznika ali njegove družine, temveč tudi zgodovine njegove skupnosti, kar je ne nazadnje osrednja naloga prosopografij. Raznoliki odnosi meščanov poznosrednjeveškega in zgodnjenovoveškega Ptuja znotraj mesta ter z drugimi mesti, trgi in gospostvi, ki pronicajo skozi posamezne biografske opise, so izpričani v raznovrstnih virih: od kupoprodajnih pogodb, oporok, zadolžnic in pobotnic, do mašnih ustanov in poravnjav sporov (z ubojem vred).

Biografski opisi osvetljujejo razne segmente ptujske zgodovine, na primer neredko neopazne konfesionalne spremembe v 16. in 17. stoletju. Nekateri meščani, ki so jih na prelomu stoletij preganjali zaradi »luteranstva«, so zgolj nekaj let kasneje izpričani kot čvrsti katoliki, kar lahko marsikaj pove ne le o državno-cerkvenih pritiskih, temveč tudi o fluidnosti religioznih identitet ob soočenju z njimi. Tudi drugi v priročniku objavljeni podatki narekujejo pretres dosedanjih pogledov na konfesionalno podobo Ptuja v 16. stoletju. Ambiciozni in kasneje poplemeniteni Benedikt Totting, recimo, je zgodovinopisju že dolgo

znan kot evangeličan, a je bilo doslej očitno nezna-
no, da je bil leta 1572 ptujski mestni sodnik. Zgolj
na videz obrozen podatek, ki omogoča sklep, da je
bil politični vpliv skupnosti augsburške veroizpovedi
na Ptuj le večji, kot je bilo mišljeno doslej. Podobni
podatki, ki se lahko izkažejo za prelomne, se v Za-
dravčevem priročniku gotovo najdejo tudi za druga
področja ptujske zgodovine.

Tretji sklop oziroma II. del knjige tvorijo sezname
ptujskih meščanov. Začenši z obrtniki, med kateri-
mi od bolj »vsakdanjih«, s trgovci vred, izstopajo raz-
ni specialisti, kot so, denimo, lekarnarji, izdelovalci
različnega orožja, knjigovez, slikarji, urar, žganjar-
ja in zlatarji. Sledi seznam nosilcev različnih mestnih
funkcij, od mestnih sodnikov, svetnikov, četrtnikov
in pisarjev, do vratarjev, blagajnikov, špitalskih moj-
strov, šolskih nadzornikov, tehtalcev hruba in drugih.
Zadnji seznam zajema nosilce deželnostanovskih
ter deželnoknežjih služb, in sicer upraviteljev pro-
viantnega urada ter poštarjev. Sezname, zlasti nosil-
cev mestnih funkcij, so seveda enako fragmentarni,
kot je nanje nanašajoče se gradivo.

Priročnik zaključuje obsežna bibliografija, na ka-
teri temelji, kot vsako znanstveno delo (pri tem je
frapantno, da delo več kot pol leta po izidu še ni pri-
merno kvalificirano in je v osebni bibliografiji avtorja
oziroma raziskovalca v sistemu SICRIS vodeno pod
rubriko *Nerazporejeno*). Zgolj seznam virov, sicer ve-
čidel – in inovativno – osnovan na popisnem nivoju
združenega dokumenta, obsega 32 strani. Med vire je
vključeno tudi obsežno slikovno gradivo, saj priroč-
nik ne le zaljša, temveč podatkovno bogati.

Kot edino pomankljivost priročnika velja morda
izpostaviti neobstoje osebne kazala, ki bi zajelo v
delu omenjene ljudi brez lastnih biografskih opisov,
predvsem pa krajevnega kazala, iz katerega bi Ptuj
lahko brez težav odpadel, saj se omenja na skoraj vsa-
ki strani.

Iz vzemši slednje, je Zadravčev biografsko-proso-
pografski priročnik delo, ki v slovenskem zgodovino-
pisju ter arhivistiki ni zgolj inovativno, temveč zelo
potrebno in le želeli si je, da bi dobilo čim več posne-
movalcev. Hkrati pa bo raziskovalke in raziskovalce
ptujske preteklosti spodbudilo, da jo s priročnikom
mahnejo ne le nad še nepregledano gradivo arhivov
na Dunaju in v Gradcu, temveč vsaj še v Ljubljano
(ZAL je delo nedavno olajšal s spletno objavo pre-
slikanih zapisnikov ljubljanskega mestnega sveta),
Varaždin in Nürnberg, kot je, ne nazadnje, tudi želja
avtorja knjige.

Žiga Oman

Robert Devetak: Društveno življenje na Kanalskem v času Avstro-Ogrske. Nova Gorica: Goriški muzej Kromberk, 2016, 215 strani.

Goriški muzej je kot dvanajsti zvezek v seriji
Berila izdal zanimivo monografijo, ki govori o ka-
nalskem sodnem okraju. Predstavitev zajema bolj ali
manj prelomno, predvsem pa za celotno monarhijo
pomembno obdobje od leta 1867 do začetka prve
svetovne vojne. Za boljše razumevanje dogajanja na
gospodarskem, političnem in kulturnem področju
pa poseže tudi širše tako v prostor kot v čas. Sodni
okraj Kanal je v obravnavanem času obsegal pribli-
žno 211 km², na katerih je na prehodu iz 19. v 20.
stoletje živelo 13.195 prebivalcev. Za sodni okraj je
bila v obravnavanem času značilna precejšnja razlika
med naselji in njihovimi prebivalci v dolini ob Soči
ter naselji v hribih, zato so se dokaj težko dogovarjali
za skupne cilje. Ta razlika se je jasno odražala tako
na gospodarskem področju kot tudi v kulturnem in
političnem življenju, kar je v monografiji lepo in ute-
meljeno predstavljeno.

Spremembe, ki jih je v teh letih doživljala mo-
narhija, tudi odročnih krajev niso obšle, so se pa
pojavele v časovnem zamiku. Avtor je prikaz dogaja-
nja in razvoja v sodnem okraju Kanal razdelil v dve
obsežni poglavji. Najprej je predstavil gospodarska

Robert Devetak

DRUŠTVENO ŽIVLJENJE NA KANALSLEM
V ČASU AVSTRO-OGRSKE